

Nr 348.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag angående ändrad lydelse av 4 § lagen den 1 mars 1940 (nr 119) om skyldighet för ägare av anläggningar och byggnader att anordna skyddsrum m. m.; given Stockholms slott den 15 oktober 1943.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed jämlikt § 87 regeringsformen föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag angående ändrad lydelse av 4 § lagen den 1 mars 1940 (nr 119) om skyldighet för ägare av anläggningar och byggnader att anordna skyddsrum m. m.

GUSTAF.

Thorwald Bergquist.

Förslag

till

Lag

angående ändrad lydelse av 4 § lagen den 1 mars 1940 (nr 119) om skyldighet för ägare av anläggningar och byggnader att anordna skyddsrum
m. m.

Härigenom förordnas, att 4 § lagen den 1 mars 1940 om skyldighet för ägare av anläggningar och byggnader att anordna skyddsrum m. m. skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

4 §.

Skyddsrum skall utföras på det sätt som med hänsyn till anläggningens eller byggnadens beskaffenhet och läge är mest ändamålsenligt. Det skall erbjuda skydd åtminstone mot splitter från bomber och andra vid explosion kringkastade föremål ävensom mot stridsgaser. Är skyddsrum beläget inom eller i omedelbar närhet av byggnad, skall det hava sådan hållfasthet, att det kan beräknas motstå den belastning som kan uppkomma, om byggnaden sammanstörtar. Skyddsrum vid industriell anläggning, som enligt av Konungen meddelade föreskrifter hänförts till anläggningar av krigsviktig natur, skall så långt möjligt erbjuda skydd jämväl mot direkt bombträff.

Denna lag träder i kraft dagen efter den då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

I fråga om redan befintlig anläggning skall vad i nya lagen sägs ej äga tillämpning annat än vid väsentlig ombyggnad, ändring eller utvidgning av anläggningen eller där eljest synnerliga skäl föreligga.

*Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
den 1 oktober 1943.*

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, QUENSEL, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, RUBBESTAD.

Efter gemensam beredning inom justitie-, försvars- och socialdepartementen anmäler chefen för justitiedepartementet, statsrådet Bergquist, fråga om *ändrade bestämmelser rörande skyddsrum vid industriella anläggningar.*

Föredraganden anför följande.

Gällande bestämmelser.

De grundläggande bestämmelserna om luftskyddet innefattas i luftskyddslagen den 11 juni 1937 (nr 504) med däri senare — bl. a. genom lag den 23 februari 1940 (nr 81) — vidtagna ändringar. Enligt luftskyddslagen utövas tillsyn å luftskyddet inom riket av luftskyddsinspektionen. Inom varje län handhar länsstyrelsen ledningen av luftskyddet. Riket indelas i luftskyddsområden. Varje stad och landsfiskalsdistrikt utgör som regel ett luftskyddsområde. Inom luftskyddsområde utövas den omedelbara ledningen av luftskyddet av en luftskyddschef, i regel vederbörande polischef. Kommun kan av Kungl. Maj:t åläggas att anordna skyddsrum, i vilka vid luftanfall skydd kan beredas personal, som har att leda eller fullgöra luftskyddstjänst berörande orten i dess helhet, personer, som omhändertagas vid hjälpplatser, eller vägförande och andra, som uppehålla sig utomhus på allmänna platser, s. k. allmänna skyddsrum. Beträffande skyddsrum, som icke äga samband med allmänna luftskyddet, s. k. enskilda skyddsrum, hänvisas i luftskyddslagen till vad därom särskilt stadgas. Befinner sig riket i krig eller krigsfara, äger Konungen förordna att riket eller del därav skall försättas i luftskyddstillstånd och att planerna för luftskyddet helt eller delvis skola verkställas.

Bestämmelser om enskilda skyddsrum meddelas i lagen den 1 mars 1940 (nr 119) om skyldighet för ägare av anläggningar och byggnader att anordna skyddsrum m. m. Bestämmelserna äro tillämpliga inom område, som Konungen bestämmer, samt, efter särskilt förordnande, jämväl i fråga om anläggningar och byggnader utanför sålunda bestämt område. Bland anläggningar och byggnader, som skola förses med

skyddsrum, omnämnes i lagen industriell anläggning, vid vilken i regel minst tjugufem personer samtidigt äro sysselsatta. Skyddsrum skall såvitt möjligt kunna hysa så många människor, som i allmänhet kunna antagas samtidigt besöka eller vara sysselsatta eller bosatta eller eljest vistas inom anläggningen eller byggnaden eller den del därav, för vilken skyddsrummet anordnas. Skyddsrum skall anordnas på sådan plats inom eller invid anläggningen eller byggnaden, att det utan tidsutdräkt kan uppsökas av dem, för vilka det är avsett. Det skall vara så beskaffat, att det erbjuder skydd åtminstone mot splitter från bomber och andra vid explosion kringkastade föremål ävensom mot stridsgaser. Är skyddsrum beläget inom eller i omedelbar närhet av byggnad, skall det hava sådan hållfasthet, att det kan beräknas motstå den belastning som kan uppkomma, om byggnaden sammanstörtar. Skyddsrum med nu nämnd motståndskraft mot splitter, ras m. m. brukar benämnas normalskyddsrum. Skyldigheten att inrätta skyddsrum åvilar anläggningens eller byggnadens ägare. Det åligger byggnadsnämnd att, innan byggnadslov meddelas, pröva vilka åtgärder till skydd mot skador genom luftanfall som skola vidtagas. I fråga om bl. a. industriell anläggning med minst tjugufem sysselsatta, skall byggnadsnämnden underställa meddelat beslut om byggnadslov länsstyrelsens prövning såvitt angår luftskyddet. Finnes ej byggnadsnämnd i ort, där åtgärder till skydd mot skador genom luftanfall skola vidtagas, skall, om någon vill utföra bl. a. anläggning av nyss angivet slag eller verkställa väsentlig ombyggnad, ändring eller utvidgning av sådan anläggning, länsstyrelsens godkännande av företaget i förväg inhämtas såvitt angår luftskyddet. Länsstyrelsen äger helt eller delvis medgiva befrielse från vidtagande av åtgärd som avses i lagen, om åtgärden prövas medföra oskäligen kostnad eller ock sådan befrielse kan medgivas utan eftergivande av skäligen anspråk på luftskydd. I övrigt äger Konungen medgiva undantag från lagens bestämmelser. Tillsyn å efterlevnaden av lagen utövas, där ej Konungen annorlunda förordnat, under länsstyrelsens inseende av luftskyddschefen. Någon rätt till ersättning av allmänna medel för åtgärd enligt lagen finnes ej stadgad i denna. Talan mot beslut, som enligt lagen meddelas av länsstyrelsen, må föras hos Konungen i vederbörlig statsdepartement. Rätt att föra talan tillkommer jämväl luftskyddsinspektionen.

Från skyddsrumslagens tillämpningsområde äro undantagna bl. a. anläggningar, som avses i lagen den 12 juni 1942 (nr 335) om särskilda skyddsåtgärder för vissa kraftanläggningar. I sistnämnda lag stadgas skyldighet för ägare eller innehavare av vissa sådana anläggningar att med avseende å anläggningen och driften vid densamma vidtaga erforderliga åtgärder för att minska faran för och begränsa verkningarna av bl. a. skada genom luftanfall. Bland sådana åtgärder nämnes utförande av skyddsrum, men bestämmelser om skyddsrummens beskaffenhet givas icke i lagen.

Redan före tillkomsten av skyddsrumslagen hade genom lagen den 31 mars 1938 (nr 90) om förfoganderätt för luftskyddets be-

h o v — vars bestämmelser dock väsentligen äga tillämpning blott vid luftskyddstillstånd — ett stadgande givits, med stöd varav skyldighet att anordna skyddsrum kan föreskrivas. Enligt berörda lag är nämligen ägare eller innehavare av anläggning, inrättning, fastighet eller annan egendom, för vilken luftskyddsplan uppgjorts eller luftskydd eljest erfordras, pliktig att tåla eller vidtaga de åtgärder med avseende å egendomen ävensom dess inredning och utrustning, som av länsstyrelsen prövas erforderliga för luftskyddets genomförande. Ägare eller innehavare av egendom, som beröres av åtgärden, är berättigad till ersättning av kronan, dock att, såframt åtgärden huvudsakligen avser beredande av skydd för viss egendom eller dess ägare eller innehavare eller för personer, som vid tiden för luftskyddstillståndets inträde bodde eller vistades inom egendomen eller eljest nyttjade denna, ersättning utgår allenast om och i den mån det med avseende å storleken av kostnad eller skada, som föranledes av åtgärden, samt omständigheterna i övrigt prövas skäligt. Beslut, som enligt lagen meddelats av länsstyrelse, må överklagas hos Konungen.

Genom kungörelse den 9 april 1940 (nr 192) med förordnande jämlikt 13 § luftskyddslagen förordnade Kungl. Maj:t om luftskyddstillstånd i vissa avseenden och genom kungörelse den 13 i samma månad (nr 210) utvidgades luftskyddstillståndet att omfatta bl. a. inrättande av skyddsrum.

Förslag till ändrade bestämmelser om anordnande av skyddsrum och om beskaffenheten av sådana lokaler innefattas i det av 1941 års hemortsförsvars-sakkunniga innevarande år avgivna betänkandet med förslag till lag om folkskyddsväsendet (folkskyddslag) m. m. (Statens off. utredn. 1943: 27). De i betänkandet förordade reglerna om beskaffenheten av enskilda skyddsrum överensstämma i väsentliga delar med motsvarande bestämmelser i gällande luftskyddslag. Det föreslås att enskilt skyddsrum, som är inrättat för mer än tio personer, skall uppfylla kraven på normalskyddsrum. Detta begrepp har i förslaget i huvudsak samma innebörd som för närvarande. Vidare förutsättes emellertid att, där särskilda omständigheter det föranleda, Konungen för visst fall skall äga förordna att skyddsrum skall fylla större krav på skyddsförmåga och utrymme än som eljest uppställas. Såsom motivering för detta stadgande åberopas (s. 252) bl. a., att det exempelvis kan anses nödvändigt att för en viktig industri skyddsrum med större skyddsförmåga än normalskyddsrum anordnas. De sakkunniga framhålla att det i allmänhet säkerligen torde låta sig göra att få dessa krav fyllda på frivillighetens väg men att möjlighet att giva åläggande dock bör finnas.

Framställning beträffande skyddsrum vid industriella anläggningar.

I en den 30 december 1942 dagtecknad skrivelse till Konungen har *överståthållarämbetet* — efter en redogörelse för gällande bestämmelser om normalskyddsrum m. m. — anfört följande.

De senaste krigserfarenheterna lära — — — hava givit vid handen, att beträffande krigsviktiga industrieanläggningar det icke kan anses tillfyllest

med skyddsrum av normalskyddsrumskarakter. Med hänsyn härtill har luftskyddsinspektionen i skrivelse till överståthållarämbetet och länsstyrelserna i samtliga län den 12 november 1942, under hänvisning till att luftskyddstillstånd är rådande, hemställt, att länsstyrelsen efter prövning i varje särskilt fall ville med stöd av 4 § luftskyddets förfoganderättslag föreskriva, att sådana krigsviktiga industrier, som på grund av sin belägenhet eller större betydelse kunde befinnas bli särskilt utsatta för anfall från luften, skola anordna *fullträffsäkra* skyddsrum dels vid ny- eller ombyggnad, dels ock i vissa fall, då eljest goda förutsättningar för anordnande av dylika skyddsrum föreligga. I motsats till skyddsrumslagen av den 1 mars 1940 innehåller icke lagen om förfoganderätt för luftskyddets behov några föreskrifter om huru långtgående åtgärder i fråga om inrättande av skyddsrum, som myndigheterna kunna kräva med stöd av — — — 4 § sistnämnda lag. Hos de lokala luftskyddsmyndigheterna såväl som hos allmänheten torde emellertid den uppfattningen vara rådande, att kraven på skyddsrummen icke kunna ställas högre än som angives i skyddsrumslagen. Man har med andra ord utgått från, att den skyldighet att inrätta skyddsrum, som grundas på 4 § 1 mom. luftskyddets förfoganderättslag, icke sträcker sig längre än till inrättande av normalskyddsrum. Enligt överståthållarämbetets mening föreligger också fog för denna uppfattning. Ur ekonomisk synpunkt måste det nämligen anses orimligt, om man med stöd av luftskyddets förfoganderättslag skulle kunna kräva mera långtgående åtgärder än enligt skyddsrumslagen. Detta skulle ju kunna medföra, att skyddsrum, som en fastighetsägare eller företagare inrättat i vederbörlig ordning med stöd av bestämmelserna i den senare författningen, skulle kunna förklaras otillräckliga med stöd av bestämmelserna i den förra författningen. I många fall skulle följden härav bliva, att de kostnader, som nedlagts på skyddsrummen till fullgörande av skyddsrumslagens bestämmelser, skulle bliva helt eller delvis onyttiga. På nu anförda skäl anser sig överståthållarämbetet i sakens nuvarande läge icke kunna efterkomma luftskyddsinspektionens ovannämnda hemställan. Emellertid har överståthållarämbetet ansett sig böra bringa ärendet till Kungl. Maj:ts kännedom, för den händelse Kungl. Maj:t skulle finna lämpligt att genom åvägabringande av lagändring eller på annat sätt få till stånd annan praxis.

I luftskyddsinspektionens berörda skrivelse hade till motivering av inspektionens nyss återgivna hemställan anförts, att det vore nödvändigt att i vissa fall vid den omfattande om- och nybyggnad av krigsviktiga företag, vilken ägde rum, mera betryggande skydd anordnades än som erbjödes i anläggningar av normalskyddsrumskarakter. Detta gällde speciellt i de fall, då sådana industrier grupperades till mer eller mindre sammanhängande industriområden, vilka kunde förutsättas vara begärliga och lätt sårbara mål för fientliga flyganfall. Det vore vidare synnerligen önskvärt, att särskilt krigsviktiga industrier även utan samband med om- eller tillbyggnad anordnade fullträffsäkra skyddsrum, där goda förutsättningar därför funnes.

I utlåtande över överståthållarämbetets skrivelse har *luftskyddsinspektionen* anförts, bland annat:

Erfarenheterna från de krigförande länderna ha givit vid handen att krigsviktiga industrier särskilt utsättas för anfall från luften. Det blir då av den allra största betydelse för den fortsatta produktionen att de vid sådana in-

dustrier sysselsatta arbetarna, vilkas specialkunskaper knappast kunna ersättas, i möjligaste mån beredas skydd i fullträffsäkra skyddsrum.

Överståthållarämbetet har framhållit, att enligt 4 § i förfogandelagen för luftskyddets behov åläggande om inrättande av skyddsrum lär kunna meddelas samt att nämnda lagrum icke innehåller bestämmelser om hur långtgående åtgärder, som kunna krävas. Lagstiftaren torde emellertid ha avsett att bestämmelserna icke skola vara begränsade med hänsyn till nödvändigheten att luftskyddsmyndigheterna givas vidsträckt befogenhet att under luftskyddstillstånd allt efter utvecklingens krav meddela ålägganden, som åsyfta mer eller mindre ingripande åtgärder. Att i skyddsrumslagen angivits bestämmelser ang. skyddsrumplikten i fredstid synes icke böra inkräkta på möjligheten att, då riket befinner sig i krig eller krigsfara, med stöd av förfogandelagen för luftskyddets behov ålägga mera vittgående skyldighet i avseende å anordnande av skyddsrum, än vad i skyddsrumslagen angives. Därest lagstiftarens mening varit, att luftskyddsmyndigheterna icke skulle ha sådan befogenhet skulle givetvis en ändring av förfogandelagen ha kommit till stånd i samband med antagande av skyddsrumslagen.

I sin skrivelse har överståthållarämbetet förklarat sig icke kunna efterkomma luftskyddsinspektionens hemställan ang. åläggande att anordna fullträffsäkra skyddsrum i vissa fall. Denna överståthållarämbetets vägran har motiverats med att det enligt överståthållarämbetets mening måste ur ekonomisk synpunkt anses orimligt, om man med stöd av luftskyddets förfoganderättslag skulle kunna kräva mera långtgående åtgärder än enligt skyddsrumslagen. Inspektionen vill i denna del framhålla, att dessa ekonomiska betänkligheter under nu rådande luftskyddstillstånd icke bör hindra föreskrivande av fullträffsäkra skyddsrum i de fall som angivas i inspektionens skrivelse, av vilken med all tydlighet torde framgå att fullträffsäkra skyddsrum icke skola föreskrivas i andra fall, än där den av överståthållarämbetet befarade ekonomiska förlusten för vederbörande företag blir ringa i förhållande till den synnerligen väsentliga ökningen av skyddet för personalen.

Överståthållarämbetet har i sin skrivelse slutligen förklarat, att ämbetet ansett sig böra bringa ärendet till Kungl. Maj:ts kännedom, för den händelse Kungl. Maj:t skulle finna lämpligt att genom åvägbringande av lagändring eller på annat sätt få till stånd annan praxis. Enligt inspektionens uppfattning har annan praxis kommit till stånd genom inspektionens ifrågasvarande skrivelse.

I en sedermera inom luftskyddsinspektionen utarbetad, den 27 september 1943 dagtecknad promemoria angående fullträffsäkra skyddsrum i krigsviktiga industrier anföres följande.

Jämlikt skyddsrumslagen föreligger skyldighet att anordna skyddsrum för bl. a. industrier med mer än 25 anställda om de äro belägna inom luftskydds-ort. Skyddsrummen skola jämlikt bestämmelserna i 4 § skyddsrumslagen vara så beskaffade att de erbjuda skydd mot splitter, stridsgas och rasmassor, d. v. s. motsvara vad som i allmänhet benämnes normalskyddsrum. Dylikt normalskyddsrum torde genomsnittligt i samband med nyanläggning betinga en kostnad av högst 100 kronor per person.

För särskilt krigsviktiga industrier i utsatt läge torde emellertid med fog kunna ifrågasättas om icke kravet på skyddsrum bör sättas högre än normalskyddsrum. Den personal som sysselsättes vid dylika industrier är många gånger ytterligt svårersättlig med hänsyn till specialutbildning etc. och personalförluster i dylika fall kunna många gånger medföra större avbräck i produktionen än materiella skador.

Med fullträffsäkert skyddsrum förstås skyddsrumsanläggning, vilken utöver det skydd som normalskyddsrummen skänka, även skall skydda mot direkt träff. Dylig anläggning utföres antingen som fullträffsäkert skyddsrum i berg eller som friliggande fullträffsäkert skyddsrum. I sistnämnda fall förses anläggningen då med en skyddstäckning av granit, en s. k. sprängmantel. Konstruktionen varierar beroende på vilken bombvikt man avser att skydda sig mot. Vanligen beräknas fullträffsäkra skyddsrum skydda mot 300 eller 500 kg bombvikt. Härvid förutsättes att bomben skall vara av s. k. stabil konstruktion, d. v. s. sådan att om tändkonstruktionen är apterad för fördröjd tändning, vilket medger inträngning i konstruktionen, så håller bomben vid anslaget och är sålunda överstark i förhållande till skyddsrumskonstruktionen. Att skyddsrumskonstruktionen som regel ej beräknas för större bombvikter än 500 kg beror på att stabila bomber endast i undantagsfall förekomma i större vikter. Detta i sin tur beror framförallt på rent bombkonstruktiva skäl, men även på den effekt som ernås för olika bombtyper. Enda undantaget utgöres av s. k. pansarbomber, vilka förekomma i vikter ända upp till 1,800 kg och vilka användas mot fartyg och militära befästningar, där förutsättningen för maximal verkan är fullträff i målet. Mot samhällsmässig bebyggelse komma dylika bomber däremot ytterst sällan till användning. De minbomber som numera förekomma i mycket stora vikter, enligt uppgift ända upp till 5 ton, äro undantagslöst försedda med anordning för ögonblickständning och brisera sålunda i anslagsögonblicket utan nämnvärd inträngning, vilket medför att verkningarna koncentreras åt sidorna och icke i vertikalled. De skyddsrumskonstruktioner som beräknats för t. ex. 500 kg stabila bomber kunna sålunda beräknas skydda även mot tyngsta nu kända minbomber.

Kostnaderna för fullträffsäkra skyddsrum, under förutsättning att de avse utrymme för c:a 300 personer, kunna uppskattas till följande:

Skyddsrum i berg 150—250 kr/person, där variationen bl. a. beror på bergets art och därav betingat behov av särskild inbyggnad.

Friliggande fullträffsäkert skyddsrum under sprängmantel 250—350 kr/person, där variationen bl. a. beror på grundförhållandena.

Departementschefen.

Det är otvivelaktigt önskvärt att krigsviktiga industrianläggningar såvitt möjligt förses med s. k. fullträffsäkra skyddsrum. Såsom dylika anläggningar torde böra betraktas icke blott anläggningar av omedelbar betydelse för rikets försvar utan jämväl företag som äro av större vikt för folkförsörjningen under krig. Av vad jag förut anfört framgår, att länsstyrelserna enligt 1938 års förfoganderättslag ha befogenhet att under luftskyddstillstånd föreskriva de skyddsrumsanordningar som med hänsyn till omständigheterna i det särskilda fallet finnas påkallade. Luftskyddstillstånd råder sedan april 1940.

Då genom 1940 års skyddsrumslag meddelats föreskrifter rörande beskaffenheten av de skyddsrum som — oavsett luftskyddstillstånd — skola utföras, har det ansetts tveksamt, huruvida med stöd av 1938 års lag kunde fordras väsentligt mer än som ansetts möjligt att föreskriva enligt 1940 års lag. Att ställa högre krav än sistnämnda lag innefattar har även betecknats såsom obilligt mot vederbörande ägare. Häremot kan invändas, att 1938 års lag öppnar möjlighet till ersättning av allmänna medel åt den som åsamkas oskäligen kostnad för skyddsrumshyge. Det ligger emellertid i sakens natur, att om

skyddsrum redan utförts såsom normalskyddsrum, det kan vara praktiskt uteslutet att bygga om detsamma till fullträffsäkert eller att påfordra anordnande av nya fullträffsäkra skyddsanordningar. Med hänsyn härtill synes det lämpligt att genom en ändring i 1940 års lag söka skapa garanti att skyddsrum vid nya krigsviktiga anläggningar från början göras så långt möjligt fullträffsäkra. I samband härmed bör också övervägas i vad mån sådana skyddsrum kunna föreskrivas även vid redan befintliga krigsviktiga anläggningar.

Vid den omarbetning av 4 § i 1940 års lag, som av nu anförda skäl bör vidtagas, synes såsom inledande stadgande i paragrafen böra intagas föreskrift, att skyddsrum skall utföras på det sätt som med hänsyn till anläggningens eller byggnadens beskaffenhet och läge är mest ändamålsenligt. Härefter torde böra intagas de nuvarande bestämmelserna om normalskyddsrum. Beträffande skyddsrum vid krigsviktig anläggning bör därefter föreskrivas, att det skall så långt möjligt erbjuda skydd jämväl mot direkt bombträff. Det torde böra ankomma på Konungen att meddela bestämmelser om vilka anläggningar som skola anses vara av krigsviktig natur.

I sin tidigare berörda skrivelse till överståthållarämbetet och länsstyrelserna förutsatte luftskyddsinspektionen, att vid särskilt utsatta krigsviktiga industrier fullträffsäkra skyddsrum skulle anordnas ej blott vid ny- eller ombyggnad utan även i vissa fall då utan samband med ny- eller ombyggnad goda förutsättningar för anordnande av dylika skyddsrum vore för handen. Att vid väsentlig ombyggnad, ändring eller utvidgning av sådana anläggningar kräva fullträffsäkra skyddsrum synes ej vara oskäligt. Beträffande andra befintliga krigsviktiga anläggningar torde åläggande att anordna fullträffsäkra skyddsrum böra meddelas allenast på grund av synnerliga skäl, såsom då anläggningen vid krig kan väntas bli särskilt utsatt för flyganfall. Givetvis bör hänsyn tagas även till kostnaderna i varje särskilt fall. Jag vill erinra, att enligt 14 § i 1940 års lag befrielse kan meddelas från utförande av skyddsrum som skulle draga oskälig kostnad. Endast sällan torde det finnas rimligt att ålägga industri, som nyligen inrättat skyddsrum i enlighet med hittills gällande krav, att utan samband med väsentlig ombyggnad, ändring eller utvidgning anordna fullträffsäkra skyddsrum.

Frågan huruvida fullträffsäkert skyddsrum skall anordnas torde böra prövas i den ordning som eljest gäller enligt 1940 års lag. Av 12 och 13 §§ i lagen torde följa, att frågan städse kommer att prövas av länsstyrelsen antingen direkt eller efter underställning från byggnadsnämnd.

I överensstämmelse med vad sålunda anförts har inom justitiedepartementet upprättats förslag till *lag angående ändrad lydelse av 4 § lagen den 1 mars 1940 (nr 119) om skyldighet för ägare av anläggningar och byggnader att anordna skyddsrum m. m.*

Föredraganden hemställer, att lagrådets utlåtande över ifrågavarande lagförslag, av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar¹, måtte för det i § 87

¹ Denna bilaga, vilken frånsett viss jämkning av redaktionell natur är lika lydande med det vid propositionen fogade lagförslaget, har här uteslutits.

regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:

Stefan Stiernstedt.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 11 oktober 1943.

Närvarande:

justitieråden ALSÉN,

LIND,

regeringsrådet EKLUND,

justitierådet ERICSSON.

Enligt lagrådet denna dag tillhandakommet utdrag av protokoll över justiedepartementensärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 1 oktober 1943, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över uppriktat förslag till *lag angående ändrad lydelse av 4 § lagen den 1 mars 1940 (nr 119) om skyldighet för ägare av anläggningar och byggnader att anordna skyddsrum m. m.*

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, föredrogs inför lagrådet av hovrättsassessorn K. Holmgren.

Lagrådet lämnade förslaget utan erinran.

Ur protokollet:
G. Lindencrona.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 15 oktober 1943.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, QUENSEL, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF, RUBBESTAD.

Efter gemensam beredning inom justitie-, försvars- och socialdepartementen anmäler chefen för justitiedepartementet, statsrådet Bergquist, lagrådets den 11 oktober 1943 avgivna utlåtande över det till lagrådet den 1 oktober 1943 remitterade förslaget till *lag angående ändrad lydelse av 4 § lagen den 1 mars 1940 (nr 119) om skyldighet för ägare av anläggningar och byggnader att anordna skyddsrum m. m.*

Med förmälan, att förslaget av lagrådet lämnats utan erinran, hemställer föredraganden, att förslaget, efter viss redaktionell jämkning, måtte jämlikt § 87 regeringsformen genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställer förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Sven Leffler.